

Marjolijn du Jour, Hans Keissen,
Francien van der Meer, Marjan de Groot

Van Anne Frank tot Willibrord

Ook in de Commissie Pa-Bo hebben we regelmatig gesproken over de tijdvakken-indeling van de commissie-De Rooij en, waren evenals in de andere geledingen van de VGN, de meningen verdeeld. Toch zag een meerderheid de tijdvakken als een handzaam didactisch hulpmiddel, waarmee het voor leerlingen gemakkelijker zou kunnen worden gebeurtenissen en personen te plaatsen in de tijd. Vooral de Pabodocenten in de commissie benadrukten nog eens hoeveel moeite ook studenten hiermee hebben. Zo ontstond het idee om eens te kijken in hoeverre Pabostudenten erin zouden slagen om historische begrippen te herkennen en te plaatsen in de tien tijdvakken. Aansluitend zou dan gekeken kunnen worden wat leerlingen van groep 8 hiervan terechtbrengen.

Met het rapport van de commissie-De Rooij in de hand zochten we in aansluiting bij de 'kenmerkende aspecten voor het basisonderwijs' bij ieder tijdvak drie begrippen, die we daarna op alfabetische volgorde hebben gezet. De keuze van deze begrippen is natuurlijk tamelijk willekeurig en het testje is dan ook zeker niet wetenschappelijk verantwoord, wat overigens ook geldt voor de indeling van de tijdvakken.

De test is in een beperkt aantal groepen afgenomen, want toen we met het idee kwamen, liep het schooljaar al langzaam ten einde. Op de Pabo's waren er nog maar weinig lessen en

ook de stage was bijna voorbij, zodat nog maar weinig studenten in de gelegenheid waren de test tijdens hun stage in groep 8 uit te voeren. Ook was dit niet altijd mogelijk, omdat veel groepen in die tijd op schoolkamp waren.

Hieronder volgen verslagen van het onderzoekje onder studenten van de Hogeschool Brabant te Breda, de Hogeschool Leiden en de Hogeschool IPABO te Amsterdam/Alkmaar en onder basisschoolleerlingen van groep 8 in Breda, Den Haag en Amsterdam en groep 7 in Assendelft.

De test op de pabo's

De test werd in verschillende groepen uitgevoerd bij studenten met een uiteenlopende vooropleiding. Op de Hogeschool Brabant waren dat twee

derdejaars Pabo-groepen. De eerste groep was een groep uit de zogenaamde versnelde opleiding. Dat zijn studenten met een vwo-vooropleiding, die de Pabo in drie in plaats van in vier jaar kunnen afronden. De tweede groep was een gewone derdejaarsgroep, met zowel studenten met een havo als met een mbo-vooropleiding. De eerste groep had duidelijk minder moeite met de test dan de tweede groep. De vwo-studenten wisten tussen de tweeëntwintig en zesentwintig van de dertig begrippen correct te plaatsen.

Enkele reacties van studenten:

'Ik vond het niet zo heel gemakkelijk, ik ben toch al niet echt goed in geschiedenis, maar ik vond het wel goed. Zo wordt wel alles weer eens goed op een rijtje

Uitslag van de enquête in Leiden en Den Haag

	Leiden: Pabo 2 (31 studenten)	Den Haag: Groep 8 (25 leerlingen)
1 Anne Frank	31	23
2 Bataafse Republiek	8	7
3 Berlijnse Muur	22	5
4 Columbus	24	18
5 Franse Revolutie	22	13
6 Germanen	14	3
7 Gilden	22	3
8 Gouden Eeuw	7	3
9 Hongerwinter	30	10
10 Horigen	19	12
11 Hunebedden	25	11
12 Internet	31	25
13 Johan de Witt	9	7
14 Jupiter	18	4
15 Julius Caesar	30	15
16 Karel de Grote	14	1
17 Kinderarbeid	24	6
18 Koude Oorlog	24	1
19 Luther	16	8
20 Nomaden	29	15
21 Poorters	8	7
22 Rendierjagers	29	23
23 Slavenarbeid	10	3
24 Spoorwegen	26	17
25 Thorbecke	14	8
26 VOC	5	6
27 Vrede van Versailles	10	2
28 Vroedschap	10	2
29 Willem van Oranje	1	1
30 Willibrord	17	2

gezet. Het is weer even overzichtelijk. Ik heb de meeste fouten in het midden gemaakt, dus die tijd vind ik wel het moeilijkst, denk ik. Ik vind op zich elke tijd wel belangrijk.'

'Ik vond het niet echt moeilijk, maar op het eerste gezicht dacht ik toch, dat het makkelijker was. Ik had toch nog vier dingen omgewisseld, hoewel alle dingen me bekend voorkomen. Ik vind het wel heel belangrijk, dat je dit als docent weet; je moet overzicht hebben, om de stof aan de leerlingen duidelijk te maken en structuur aan te brengen.'

'Ik had er zes van de dertig fout of niet ingevuld. Dit was voor mij een pittige test, ook al heb ik geschiedenis in mijn pakket gehad. Veel is weggezakt, ik herken het wel, maar ik weet het niet altijd in de juiste tijd te plaatsen. Het moeilijkste vond ik de Tijd van steden en staten en de Tijd van pruiken en revoluties. Het makkelijkst de eerste drie tijdvakken en de laatste drie. Ik vind wel, dat je er iets van moet weten om onze geschiedenis te begrijpen. Het is ook best een leuk vak, dat heel leerzaam is.'

'Ik vind het heel belangrijk, dat we deze dingen weten, het is goed voor onze algemene ontwikkeling.'

De tweede groep had duidelijk meer moeite met de test.

'Dit is voor mij persoonlijk echt te moeilijk. Voor kinderen uit groep 7 en 8 is dit denk ik ook zo.'

'Ik vond het moeilijk om deze begrippen bij de goede tijden te plaatsen. Vaak weet ik wel welke begrippen bij elkaar horen, maar ik weet niet in welke tijd dit heeft plaatsgevonden. Ik vind het wel belangrijk om dit goed te kunnen, omdat je er op de basisschool mee in aanraking komt.'

In deze groep hadden de mbo-studenten over het algemeen meer moeite met de test dan de havo-studenten.

Uitslagen

Op de Hogeschool Den Haag werd de test afgenomen bij eenendertig tweedejaars studenten Zij scoorden een gemiddelde van 17,4. Enkele studenten gaven aan dat sommige onderwerpen in verschillende tijdvakken kunnen worden geplaatst. Een student noemde dan Columbus: wegens 1492 in het vierde tijdvak; wat zijn verdere leven betreft in het vijfde tijdvak. Ook voor de antwoorden met betrekking tot Gilden, Horigen, VOC, Slavenarbeid op plantages, Bataafse Republiek, Kinderarbeid en Koude Oorlog gold dit.

Op de Hogeschool IPABO werd de test afgenomen bij vijftig eerstejaarsstudenten van de reguliere voltijdopleiding met over het algemeen een mbo- of havo-opleiding. Het gemiddelde aantal fouten was vijftien. In tijdvak 1 werden de meeste begrippen goed geplaatst, bij de tijdvakken 4, 5, 6 en 7 werden de meeste fouten gemaakt.

De studenten gaven zelf aan de genoemde begrippen belangrijk te vinden, gezien het beroep waar ze voor worden opgeleid. De tijdvakken 3 tot en met 6 bestempelden ze als moeilijk. De recente geschiedenis, de tijdvakken 9 en 10, werd als gemakkelijk beoordeeld. Dat viel bij de test echter tegen. Het Internet werd door iedereen in het juiste tijdvak geplaatst, eenentwintig studenten konden de Berlijnse Muur goed plaatsen, maar slechts acht studenten wisten de Koude Oorlog in het juiste tijdvak te plaatsen.

De test op enkele basisscholen

De test gaf in de verschillende groepen waar deze werd afgenomen een min of meer eenduidig beeld. Het

gemiddelde aantal fouten varieerde van negen (in Assendelft), tien (in Den Haag) tot vijftien (in Breda) en zestien (in Amsterdam).

Items passend in de tijdvakken: jagers en boeren, Grieken en Romeinen en de tijd van wereldoorlogen scoorden het hoogst. De tijdvakken regenten en vorsten en pruiken en revoluties werden vaak leeg gelaten. De leerlingen hadden duidelijk moeite met hun beeldvorming ten aanzien van deze twee perioden. Voor veel kinderen waren Luther en Thorbecke namen die ze niet herkenden. Willem van Oranje werd wel gekend, zoals bij nabespreking bleek, maar kon niet in het juiste tijdvak worden geplaatst. Anne Frank werd door vrijwel alle kinderen gekend en ook in het juiste tijdvak geplaatst.

Enkele reacties van leerlingen:

'Ik weet niet zoveel van geschiedenis omdat ik het moeilijk vind alles te onthouden.'

'Ik vond het moeilijk, maar je moet het wel weten want later heb je het misschien nodig.'

'Het is belangrijk, dan weet je tenminste

Pabostudenten bezig met het ordenen van bronnen.

wat van geschiedenis en van de wereld.'
'Het moeilijkst vond ik de tijd van regenten en vorsten.'

'Het is wel belangrijk, dat je het weet, maar ik vergeet het toch weer.'
'Waarom moesten de spoorwegen in tijdvak acht, want er zijn nu toch ook spoorwegen?'

Opvallend was dat de leerlingen op de basisschool in Den Haag beduidend beter gescoord hadden.

In een nagesprek vertelde de stagecoördinatrice dat de school de oude versie van de methode *Bij de tijd* gebruikt en hiaten aanvult met werkbladen. Er is veel contact met het Museon, dat voor scholen op historisch gebied van alles te bieden heeft. Zo volgen de hoogste groepen verschillende museumlessen en leent de school onder andere een leskist over de prehistorie. Jaarlijks wordt er bekeken wat van het Museon-aanbod in het schoolprogramma kan worden geïntegreerd. Eén van de leraren heeft een voorliefde voor geschiedenis en besteedt er bijzondere aandacht aan.

De kinderen hebben veel interesse in geschiedenis. Dat blijkt onder andere uit de materialen die zij meebrengen naar school, zoals foto's en kleding. Dit wijst ook op belangstelling van de ouders. Enkele ouders helpen in de schoolbibliotheek en hebben daar de zorg voor de historische boeken.

Conclusies bij dit overzicht

Bij de Pabostudenten scoorden de Nomaden, Julius Caesar en de Hongerwinter heel hoog, de Hunebedden en de Spoorwegen vrij hoog; de VOC, de Gouden Eeuw en de Bataafse Republiek heel laag.

Het is voor de hand liggend dat Anne Frank en Internet in beide groepen (bijna) 100% goed werden beantwoord; ook de Rendierjagers werden vaak goed geplaatst.

In groep 8 werden Columbus en de Spoorwegen door ongeveer driekwart van de leerlingen goed geplaatst; Karel de Grote en de Koude Oorlog werden hier één keer goed ingevuld. Twee keer goed geldt voor Willibrord, de Vroedschap en de Vrede van Versailles. Misschien is hier van invloed dat deze onderwerpen achteraan op de lijst stonden.

De dertig onderwerpen waren alfabetisch gepresenteerd. Per tijdvak moesten er drie onderwerpen worden ingevuld. Dit kan een hulp zijn geweest, maar kan er ook toe geleid hebben dat na foutief invullen van de bovenste onderwerpen aan de resterende onderwerpen een totaal verkeerd tijdvak werd toegekend.

Dit zou kunnen verklaren dat Willem van Oranje zo slecht geplaatst is in beide groepen. Bij het nagesprek bleek dat hij wel door de kinderen gekend

werd. 'Hij was leider in de Tachtigjarige Oorlog,' zei een leerling en van alle kanten werd aangevuld: 'Hij is vermoord – in Delft – door Balthasar Gerards – in 1584'. Maar om hem dan te plaatsen in de Tijd van de ontdekkers en hervormers bleek niet voor de hand te liggen. En dus werd veel gekozen voor de Tijd van regenten en vorsten.

De conclusie is, dat deze leerlingen wel een aantal bijzonderheden kennen, maar in een periode plaatsen soms moeilijk is.

Tot slot

Kerndoel 11 voor geschiedenis in het basisonderwijs luidt:

'Leerlingen kunnen perioden en gebeurtenissen uit hun eigen leven en uit de geschiedenis op een tijdsbalk plaatsen en daarbij aanduidingen van tijd en tijdsindeling hanteren als: dagen, weken, maanden, jaargetijden, jaren, eeuwen, jaartelling, perioden'.

Met name het plaatsen van gebeurtenissen uit de geschiedenis in de tijd, blijkt voor veel basisschoolleerlingen en ook voor Pabostudenten een lastige opgave te zijn. Hopelijk biedt de tijdvakkenindeling van de commissie-De Rooij een instrument, dat hierbij behulpzaam kan zijn, want, zoals blijkt uit dit oppervlakkige testje, dat is hard nodig.

Tijdvakkentest

Naam Opleiding / School:

Klas / Groep:

Vul onderstaande begrippen (verschijnselen, gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen) in bij de tijdvakken.

Anne Frank
Bataafse Republiek
Berlijnse Muur
Columbus
Franse Revolutie
Germanen
Gilden
Gouden Eeuw
Hongerwinter
Horigen
Hunebedden
Internet
Johan de Witt
Jupiter
Julius Caesar
Karel de Grote
Kinderarbeid
Koude Oorlog
Luther
Nomaden
Poorters
Rendierjagers
Slavenarbeid op plantages
Spoorwegen
Thorbecke
VOC
Vrede van Versailles
Vroedschap
Willem van Oranje
Willibrord

Tijd van jagers en boeren

– 3000 v C

- a.
- b.
- c.

Tijd van Grieken en Romeinen

3000 v C – 500 n C

- a.
- b.
- c.

Tijd van monniken en ridders

500 – 1000

- a.
- b.
- c.

Tijd van steden en staten

1000 – 1500

- a.
- b.
- c.

Tijd van ontdekkers en hervormers

1500 – 1600

- a.
- b.
- c.

Tijd van regenten en vorsten

1600 – 1700

- a.
- b.
- c.

Tijd van pruiken en revoluties

1700 – 1800

- a.
- b.
- c.

Tijd van burgers en stoommachines

1800 – 1900

- a.
- b.
- c.

Tijd van de wereldoorlogen

1900 – 1950

- a.
- b.
- c.

Tijd van televisie en computer

1950 –

- a.
- b.
- c.

Hoeveel namen had je goed?

Schrijf hiernaast een korte reactie op dit testje.
Vond je het gemakkelijk/moeilijk? Waarom vind je dat? Welk tijdvak vond je het moeilijkst?
En welk het gemakkelijkst? Vind je het belangrijk dat je deze dingen weet? Waarom wel of niet?

Bedankt voor je medewerking.